УДК 378(477)
ББК 74.584(4Укр)
В 55

Рекомендовано до друку вченою радою фізико-математичного факультету Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 5 від 18 грудня 2014 р.)

Рецензенти:

Пащенко Д. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки, педагогіки вищої школи та управління Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Ткачук Л. В. – доцент кафедри соціальної педагогіки, соціальної роботи та історії педагогіки, кандидат педагогічних наук, доцент Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

В55 Стеценко, Н. М. Вища освіта України і Болонський процес : посібник / укл. Н. М. Стеценко. – Вид. 2-ге. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2015. – 180 с.

Навчальний посібник розрахований на студентів, які навчаються за освітньо-кваліфікаційними програмами підготовки магістра, аспіранта, а також для слухачів факультетів підвищення кваліфікації та перепідготовки. Він може бути використаний для проведення науково-методичних семінарів із педагогічними працівниками вищих навчальних закладів, роботи із педагогічною громадськістю.

УДК 378(477)
ББК 74.584(4Укр)

© Н. М. Стеценко, 2015

Зміст

Передмова **4**

Тема 1. Вища освіта України на шляху до світового освітнього простору **6**

1.1. Роль та значення вищої освіти у розвитку євроінтеграції 6

1.2. Ключові процеси та етапи створення Європейського освітнього простору 7

1.3.Модернізація системи вищої освіти України в контексті національних пріоритетів XXI століття 15

1.4. Процес створення простору вищої освіти до 2010 року (в документах і фактах) 22

Тема 2. Системи вищої освіти у країнах Європи та Америки **30**

2.1. Загальні принципи формування систем вищої освіти європейських країн 30

2.1. Вища освіта України 33

2.3. Порівняльний аналіз систем вищої освіти у деяких країнах Європи 57

Тема 3. Основні завдання, принципи та етапи формування зони європейської вищої освіти **64**

3.1. Принципи формування змісту кваліфікацій і структур ступенів. Компетентнісний підхід 64

3.2. Технологія проектування інноваційного навчального середовища у системі професійної підготовки фахівців в європейських країнах 73

3.3. Управління якістю підготовки фахівців у вищих навчальних закладах 78

3.4. Взаємовизнання дипломів як чинник інтеграції освіти. Європейський зразок додатка до диплома (DIPLOMA SUPPLEMENT) 89

Тема 4. Європейська кредитно-трансферна та система накопичення – ECTS **94**

4.1. Загальна характеристика ECTS 94

4.2. ECTS та Європейський простір вищої освіти (Болонський процес)....96
4.3.Ключові особливості ECTS....98
4.4. Забезпечення якості та ECTS....115
4.5. Характеристика ключових документів ECTS (ключові особливості)....117
Глосарій....125
Список використаних джерел....139
Додатки....142

Передмова

Упродовж останнього десятиріччя Україна наполегливо наближається до європейських стандартів. На рівні держави напрацьовано універсальні принципи взаємодії з географічними сусідами та країнами-учасниками Європейського Союзу: взаємоповага, взаємодопомога, готовність до вирішення усіх проблем, не зважаючи на рівень їх складності.

Процеси європейської інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності, включаючи вищу освіту. Україна чітко визначила орієнтир на входження в освітній і науковий простір Європи, здійснюючи модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог, декларуючи свою готовність не тільки теоретично, а й практичного приєднання до Болонського процесу через низку державних документів, в тому числі, прийнятого Закону «Про вищу освіту».

Ще в 1986 році найстаріший в Європі Болонський університет у процесі підготовки до святкування 900-річного ювілею звернувся до всіх європейських університетів із закликом прийняти Велику Хартію Університетів - Magna Charta Universitarum. У 1988 році, під час святкування ювілею Болонського університету Велика Хартія Університетів була підписана ректорами 80 європейських ВНЗ. Так почалося створення європейського університетського співтовариства і єдиного європейського простору вищої освіти (The European Higher Education Area, EHEA).

Саме таким чином поступово створювалися умови для інтеграційних процесів у сфері вищої освіти європейських країн. Україна була і є активним учасником цих процесів. Обрані шляхи

модернізації вищої освіти України співзвучні загальноєвропейським підходам. Принципи Болонської декларації повною мірою вирішено запровадити у 2010 році, а 2005-й визначено як проміжний етап моніторингу зробленого.

Основним завданням на цей період є запровадження передбаченої Болонською декларацією системи академічних кредитів, аналогічній ECTS (Європейській кредитно-трансферній системі), яку розглядають як засіб підвищення мобільності студентів щодо переходу з однієї навчальної програми на іншу, включно з програмами післядипломної освіти. ECTS стає багатоцільовим інструментом визнання й мобільності, засобом реформування навчальних програм, а також засобом передачі кредитів вищим навчальним закладам інших країн. Важливий момент запровадження акумулюючої кредитної системи – це можливість враховувати всі досягнення студента, а не тільки навчальне навантаження, наприклад, участь у наукових дослідженнях, конференціях, предметних олімпіадах тощо.

Визначення модулів навчання з кожної дисципліни, узгодження кредитних систем оцінювання досягнень студента повинно стати основою для вирішення ще однієї задекларованої в Болоньї мети – створення умов для вільного переміщення студентів, викладачів, менеджерів освіти та дослідників на теренах Європи.

Обов’язковою також вважається наявність внутрішніх та зовнішніх державних і громадських систем контролю якості освіти.

Визначальними критеріями освіти в рамках Болонського процесу є: якість підготовки фахівців; зміцнення довіри між суб’єктами освіти; відповідність європейському ринку праці; мобільність; сумісність кваліфікації на вузівському та післявузівському етапах підготовки; посилення конкурентоспроможності Європейської системи освіти.

Ці вимоги є певною програмою розвитку вищої освіти України.

Диплом про вищу освіту, який буде визнаний не тільки в нашій країні, але і в країнах Європи дозволить майбутньому фахівцю зайняти належне місце у європейському співтоваристві. Якраз міжнародне визнання дипломів і є однією з цілей Болонського процесу.